

- Sekretariuk, K. V., Sobolta, A. H. (2006). Vplyv fastsioloznoi invazii ta fastsiolotsydiv na stabilnist henomu velykoi rohatoi khudoby / Naukovyi visnyk Natsionalnoho ahrahnoho universytetu. Kyiv, 98, 164–168. (in Ukrainian).
- Sekretariuk, K. V., Stybel, V. V., Siednieva, I. A. (1997). Vplyv eksperymentalnoho askarydozu na tsytohenetychni homeostaz porosiat // Vet. medytsyna Ukrainy. 8, 24–25. (in Ukrainian).
- Stepanov, A. V. (1993). Kharakterystyka khromosomnoho apparata khoziayna pry trykhotsefaleznoi ynvazyi // XI konf. Ukraynskoho obshchestva parazytolohov. (Tez. dokl.). – Kyev. 156. (in Ukrainian).
- Tafiichuk, P. I. (1998). Otsinka tsytohenetychnoho statusu ukraynskoho luskatoho koropa (*Gyprinus carpio L.*) ta yoho imunolohichnoi reaktyvnosti // Aktualni problemy medytsyny, biolohii, veterynarii i silskoho hospodarstva. 4, 248–251. (in Ukrainian).
- Henderson, L., Fedyk, J., Windebank, S., Smith, M. (1993). Induction of micronuclei in rat bone marrow and peripheral blood following acute and subchronic administration of azathioprine // Mutat. Res. 291, 79–85.
- Kosmos, C., Koteles, G. (1988). Micronuclei in α -irradiated human lymphocytes // Mutat. Res. 199, 31–35.
- Migliore, L., Barale, R., Bulluomini, D. (1997). Cytogenetic damage induced in human lymphocytes by adriamycin and vincristine: a comparison between micronucleus and chromosomal aberration assays // Toxicol. In vitro. 1, 247–254.
- Schmid, W. (1975). The micronucleus test / Mutat. Res. 31(1), 9–16. 22.
- Schmid, W. (1976). The micronucleus test for cytogenetic analysis. Chemical Mutagens; Principle and Methodes for their detection. Edited by: A. Hollaende (Plenum, New York). IV, 36, 31–53.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2016

УДК 619:616.995.132.:636.7

Соловійова Л. М., к. вет. н., доцент ©
Білоцерківський національний аграрний університет

ЕПІЗООТОЛОГІЧНИЙ ТА КЛІНІЧНИЙ ПРОЯВ ДИРОФІЛЯРІОЗУ СОБАК У М. БІЛА ЦЕРКВА

Проведеними дослідженнями встановлено, що на ураженість собак дирофіляріями впливають різні фактори: вік, стать, порода, тип утримання, сезонність.

Самців хворих на дирофіляріоз собак було більше, ніж самок.

Більш високу екстенсивність інвазії реєстрували у собак порід: німецька вівчарка, кавказька вівчарка, такса, лайка та безпорідні.

Максимально інвазованими виявилися дворові собаки, екстенсивність інвазії яких становила 78 %. У меншій мірі були уражені квартирні собаки, екстенсивність інвазії яких становила 22 %.

Дворові та мисливські собаки уражувалися дирофіляріями значно частіше через більший контакт з комарами – проміжними живителями.

Клінічно у хворих на дирофіляріоз собак спостерігали кашель, важке дихання, пригнічення, відмову від корму, збільшення черева, іктеричність кон'юнктиви. При аускультатії виявили шум під час систоли. Пульс був слабким. Відмічали аритмію. Спостерігали набряки, слоновість кінцівок, нервові явища.

Ключові слова: дирофіляріоз, собаки, порода, вік, стать, тип утримання, екстенсивність інвазії, діагностика.

УДК 619:616.995.132.:636.7

Соловьева Л. Н., к. вет. н., доцент
Белоцерковский национальный аграрный университет

**ЭПИЗООТОЛОГИЧЕСКОЕ И КЛИНИЧЕСКОЕ ПРОЯВЛЕНИЕ
ДИРОФИЛЯРИОЗА СОБАК В Г. БЕЛАЯ ЦЕРКОВЬ**

Проведенными исследованиями установлено, что на пораженность собак дирофиляриями влияют разные факторы: возраст, пол, порода, тип содержания, сезонность.

Самцов больных дирофиляриозом собак было больше, чем самок.

Более высокую экстенсивность инвазии регистрировали у собак пород: немецкая овчарка, кавказская овчарка, такса, лайка и беспородные.

Максимально инвазированными оказались дворовые собаки, экстенсивность инвазии которых составляла 78 %. В меньшей степени были поражены квартирные собаки, экстенсивность инвазии которых составляла 22 %.

Дворовые и охотничьи собаки поражались дирофиляриями значительно чаще из-за большего контакта с комарами – промежуточными хозяевами.

Клинически у больных дирофиляриозом собак наблюдали кашель, тяжелое дыхание, угнетение, отказ от корма, увеличение брюха, иктеричность конъюнктивы. При аускультации обнаружили шум во время систолы. Пульс был слабым. Отмечали аритмию. Наблюдало отеки, слоновость конечностей, нервные явления.

Ключевые слова: дирофиляриоз, собаки, порода, возраст, пол, тип содержания, экстенсивность инвазии, диагностика.

UDC 619:616.995.132.:636.7

Soloviova L. N., kand. of vet. sciences, assistant professor
Bilotserkivsky national agrarian university

**EPIZOOTOLOGICAL AND CLINICAL DISPLAY OF DIROFILARIOZIS OF DOGS
IN BILA TSERKVA**

By conducted researches, it is set that different factors influence on stagger of dogs by dirofilarias: age, sex, breed, type of maintenance, seasonality.

Dogs appeared maximally staggered at the age of 4–6 years.

There are more male dogs ill with dirofilariozis than females.

More high extensiveness of invasion was registered for the dogs of breeds: German sheep dog, Caucasian sheep dog, badger–dog, husky and not thoroughbred.

Court dogs appeared maximally infested, extensiveness of invasion of which was 78 %. Housings dogs were staggered in less degree, extensiveness of invasion of which was 22 %.

Court and huntings dogs were staggered by dirofilarias considerably more frequently due to a greater contact with mosquitoes – intermediate owners.

Clinically ill with dirofilariozis dogs were discovered a cough, heavy breathing, oppressing, waiver of feed, increase of belly, icterus of conjunctiva. At auskul'tacion it was found out noise during a systole. A pulse was weak. Arrhythmia was marked. Edemata, elephantiasis of extremities, nervous phenomena was marked.

Key words: dirofilariozis, dogs, breed, age, sex, type of maintenance, extensiveness of invasion, diagnostics.

Вступ. На території України дирофіляріоз є надзвичайно актуальною проблемою, оскільки кількість випадків ураження дирофіляріями собак і людей з кожним роком зростає. Цьому сприяє те, що через адаптаційні властивості дирофілярій зростає кількість проміжних хазяїв, необмеженими є переміщення тварин на територіях різних регіонів, неналежним є знищення кровосисних комах та їх біотопів, існують труднощі діагностики та лікування.

Актуальність теми. Вперше дирофіляріоз собак був зареєстрований в 1856 р. (D. Immitis) та у 1911 (D. герепс, в Криму). У центральних регіонах України дирофіляріоз зареєстрований В.Т. Міщишиним у 1988 р. [2].

Вивченням дирофіляріозу в Україні і за її межами займалися Архіпова Д. Р., Василик Н. С., Потоцький М. К., Поживіл А. І., Чернов В. Н., Koltas I. S., Tarello W., Clemence R. G. [1–7].

У 90-х роках в Україні були поодинокі випадки дирофіляріозу собак, а далі спостерігалося зростання кількості хворих: 1997 – 3 %, у 1999 – 21 %, у 2002 – 55 % від досліджених за ці роки. Зареєстрований дирофіляріоз собак у Криму, Чернігівській, Харківській, Сумській і Полтавській областях, в Одесі, Севастополі, Сімферополі, Харкові. У Київському регіоні дирофіляріоз вперше діагностували в 1998 р. на базі клініки ветеринарної медицини Печерського та Старокиївського районів м. Київ. У Києві кількість захворілих собак складала: в 1999 році – 15 випадків, у 2000 – 130, 2001 – 188, 2002 – 354, 2003 – 600 випадків.

У 2013 році в Україні дирофіляріоз зареєстрований у 291 собаки.

Протягом 1998–2000 рр. у м. Одеса було виявлено 38 випадків захворювання собак віком від 2 до 10 років.

У людей в Україні протягом 1975–1995 рр. реєстрували 50 випадків дирофіляріозу, у 1996 – 2000 рр. – 41, у 2001–2002 рр. – 77 випадків. У 2002 році реєстрували 52, а в 2003 – 25 випадків дирофіляріозу людини.

За даними відділу медичної паразитології Центральної СЕС МОЗ України в 1975–2005 роках було зареєстровано 434 випадки інвазії у людини. В Запорізькій, Донецькій, Дніпропетровській областях, АР Крим, виявлено 57 % випадків дирофіляріозу людей з усіх в Україні. Також неблагополучними є Одеська, Херсонська, Миколаївська області. На 1.01.04 р. в Україні зареєстровано 250 випадків дирофіляріозу у людини [4–7].

Механічна дія статевозрілих *D. immitis* спричинює зміни в серці, кровоносних судинах, які спричинюють ендокардит, атрофію міокарда, дилатацію правого шлуночка серця, утворення аневризми та емболізацію паразитами легеневої артерії, некроз легень, зумовлений тромбозом артерій [8].

Тому вивчення епізоотичної ситуації та діагностики щодо дирофіляріозу собак у м. Біла Церква є актуальним.

Метою даної роботи було вивчення сезонно-вікової динаміки та порідної особливості поширення дирофіляріозу собак за даними ФОП «Тарасевич» м. Біла Церква, а також клінічний прояв та методи лабораторної діагностики.

Завданням дослідження було вивчення питомої ваги дирофіляріозу у загальній заразній патології собак, сприйнятливості собак до збудника дирофіляріозу в залежності від віку, статі і породи, типів утримання, а також клінічний огляд та дослідження крові на дирофілярію.

Для досліджень використовували хворі на дирофіляріоз собаки – пацієнти ФОП «Тарасевич» м. Біла Церква. При виконанні роботи використовували комплексний епізоотологічний метод вивчення поширення даного захворювання, а також клінічний та лабораторний методи діагностики на мікрофілярії.

Результати дослідження. За даними «Журналу реєстрації хворих тварин» у середньому за 2 роки паразитарні захворювання зустрічалися у 23,2 % собак.

Проведеними дослідженнями встановлено, що у м. Біла Церква реєстрували 8 заразних патологій тварин. Найбільшою (40,3 %) була кількість хворих собак на бабезіоз, 31,7 % складав отодектоз, 10,1 % – гельмінтози, 7,1 % – дирофіляріоз, 5,1 % – демодектоз та 4,2 % – ктеноцефалідоз. Кількість хворих на токсоплазмоз становила 0,9 %, а саркоптоз – 0,6 %.

При оцінці епізоотичної ситуації в м. Біла Церква за останні 2 роки ми відмітили, що на дирофіляріоз хворіють собаки різних вікових груп. Із 39 хворих 7 мали вік 1–3 роки (18 %), 12 – 4–6 років (31 %), 11 – від 7 до 9 років (28 %), і 9 були старші 10 років (23 %).

Ми встановили також, що собаки різних порід не в однаковій мірі сприйнятливі до збудника дирофіляріозу. Найбільш сприйнятливими до захворювання виявилися собаки порід німецька вівчарка (24 %), кавказька вівчарка (20 %), такса (17 %), лайка

(15 %), безпорідні (15 %) та боксер (9 %). Отже, з проведеного дослідження можна зробити висновок, що частіше на дирофіляріоз хворіють собаки мисливських порід, службові та безпорідні, які більше бувають у місцях мешкання комарів.

Щодо статі собак, за останні 2 роки дирофіляріозом хворіли 22 самці (56,4 %) та 17 самок (43,6 %), що пов'язано, очевидно, із більшою популярністю кобелів серед населення.

Щодо різних типів утримання собак, необхідно відмітити, що максимально інвазованими виявилися дворові собаки, екстенсивність інвазії яких становила 78 %. У меншій мірі були уражені квартирні собаки, екстенсивність інвазії яких була 22 %. Слабка ураженість квартирних собак, імовірно, обумовлена хорошими умовами утримання і, в першу чергу, меншою можливістю контакту з проміжним господарем.

Наступним завданням нашої роботи було вивчення клінічного стану хворих на дирофіляріоз собак. Враховуючи, що клінічні ознаки за даного захворювання можуть бути неспецифічними, вирішальне значення при постановці діагнозу мають лабораторні дослідження з метою виявлення мікрофілярій у крові. Використаний нами метод діагностики із розбавленням краплі крові фізрозчином у співвідношенні 1:2 та виявленням мікрофілярій у полі зору мікроскопа є досить зручним, оскільки не потребує багато часу і великих економічних затрат.

У хворих собак спостерігався сухий кашель, важке дихання. Загальний стан був пригнічений. Вони відмовлялися від корму, приймали вимушено лежачу позу. На зовнішні подразники реагували слабо, неохоче підіймалися. У деяких черево було помітно збільшене в об'ємі. Кон'юнктива була іктеричною. При аускультатії грудної клітки в ділянці серця в р. о. тристулкового клапана прослуховували свистячий шум під час систоли. Пульсова хвиля була слабкою, ниткоподібною, венний пульс – позитивний. Відмічали аритмію. Спостерігали набряки у міжщелепному просторі, ділянці живота, потовщення кінцівок, нервові явища.

У деяких собак апетит був збережений. При аускультатії серця прослуховувався приглушений другий тон, ритм галопу.

Висновки. 1. У результаті проведеного аналізу власних досліджень встановлено, що на ураженість дирофіляріями впливають різні фактори.

2. Дворові та мисливські собаки уражувалися дирофіляріями значно частіше через більший контакт з комарами – проміжними живителями.

3. Клінічно у хворих на дирофіляріоз собак спостерігали кашель, важке дихання, пригнічення, відмову від корму, збільшення черева, іктеричність кон'юнктиви. При аускультатії виявили шум під час систоли. Пульс був слабким. Відмічали аритмію. Спостерігали набряки, слоновість кінцівок, нервові явища.

Перспективи подальших досліджень. Кількість випадків дирофіляріозу в Україні стрімко зростає. Тому для запобігання подальшого розповсюдження захворювання найважливішими є заходи своєчасної діагностики, лікування та профілактики.

Література

1. Поживіл А. І. Дирофіляріоз у собак / [Поживіл А. І., Козачок В. С. та ін.]: Матер. І міської конф. з проблем дрібних домашніх тварин (Київ, 12–13 травня). – К., 1998. – С. 13–14.
2. Потоцький М. К. Дирофіляріози / М. К. Потоцький, М. М. Омеляненко // Ветеринарна медицина України. – 2011. – № 4. – С. 23–25.
3. Архипова Д. Р. Дирофиляриоз собак / Д. Р. Архипова // Ветеринария сельскохозяйственных животных. – М., 2005. – № 9. – С. 105–106.
4. Василик Н. С. Дирофіляріоз – тропічний гельмінтоз в Україні / Н. С. Василик // Здоров'я тварин і ліки. – 2004. – № 4. – С. 4–5.
5. Чернов В. Н. Дирофиляриоз / В. Н. Чернов, О. С. Ушаков // Мир ветеринарии. – 2012. – № 4. – С. 4–15.
6. Koltas I. S. Subconjunctival infection with *Dirofilaria repens* / I.S. Koltas, K. Ozcan, N. Duran // Ann. Saudi Med. – 2002. – V. 22. – N 1–2. – P. 75–76.
7. Tarello W. Autochthonous *Dirofilaria (Nochtiella) repens* infection in dogs in Kuwait / W. Tarello // Zoonoses and public health. – 2008. – Vol. 55, Issue: 6. – P. 328–330.

8. Clemence R. G. Efficacy of selamectin in the prevention of adult heartworm (dirofilaria immitis) infection in dogs in northern Italy / [Clemence R.G., Sarasola P., Genchi C. et. al.]. – Vet. Parasitol. – 2000. – V. 91, № 3/4. – P. 251–258.

References

- Pozhivil, A. I. (1998). Dirofiljarioz u sobak / [Pozhivil A.I., Kozachok V.S. ta in.]: Mater. I mis'koї. konf. z problem dribnih domashnih tvarin (Kiiv, 12–13 travnja). – K., 13–14. (in Ukrainian).
- Potoc'kij, M. K. Omel'janenko, M. M. (2011). Dirofiljariozi / Veterinarna medicina Ukrainy. – 2011. – № 4. – S. 23–25. (in Ukrainian).
- Arhipova, D. R. (2005). Dirofiljarioz sobak / Veterinarija sel'skohozjajstvennyh zhivotnyh. – M., 9, 105–106. (in Russian).
- Vasilik, N. S. (2004). Dirofiljarioz – tropichnij gel'mintoz v Ukraini / Zdorov'ja tvarin i liki. 4, 4–5. (in Ukrainian).
- Chernov, V. N., Ushakov, O. S. (2012). Dirofiljarioz / Mir veterinarii. 4, 4–15. (in Russian).
- Koltas, I. S., Ozcan, K., Duran, N. (2002). Subconjunctival infection with Dirofilaria repens / Ann. Saudi Med. – V. 22. – N 1–2. – P. 75–76.
- Tarello, W. (2008). Autochthonous Dirofilaria (Nochtiella) repens infection in dogs in Kuwait / Zoonoses and public health. Vol. 55, Issue: 6. – P. 328–330.
- Clemence, R. G. (2000). Efficacy of selamectin in the prevention of adult heartworm (dirofilaria immitis) infection in dogs in northern Italy / [Clemence R. G., Sarasola P., Genchi C. et. al.]. – Vet. Parasitol. – V. 91, № 3/4. – P. 251–258.

Стаття надійшла до редакції 7.04.2016

УДК 619(47+57)(091)''19''

Стегней М. М., к. вет. н., доцент (anatomiamm@ukr.net)

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА УКРАЇНИ В РОКИ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

Досліджували історію розвитку ветеринарної медицини в роки становлення радянської влади. Проведеними дослідженнями встановлено, що Перша світова війна стала фактором руйнування ветеринарії в країні, що призвело до майже повного припинення діяльності ветеринарного персоналу.

Проте складна епізоотична ситуація сприяла збільшенню кількості ветеринарного персоналу в країні і розширенню мережі ветеринарних установ, діяльність яких була зосереджена на головному завданні – ліквідації заразних захворювань.

В цей період було організовано тимчасовий уряд Міністерства внутрішніх справ, в розпорядженні якого було і ветеринарне управління. Пізніше тимчасовий уряд передав весь правлінський ветеринарний нагляд в розпорядження губернських земств і міських самоуправ, які виділилися в самостійні земські одиниці.

У червні 1918 р в Москві Центральним ветеринарним відділом Народного Комісаріату внутрішніх справ було скликано Всеросійську нараду представників ветеринарних організацій, де були вироблені чіткі форми організації ветеринарної справи і проведення заходів в боротьбі із заразними захворюваннями тварин

На нарадах ветеринарних лікарів визначали завдання ветеринарії в галузі протиепізоотичної та лікувальної роботи, а також її участь в зоотехнічних заходах. На нарадах схвалювалися принципи єдності радянської ветеринарії та зосередження всієї ветеринарної справи в одному органі, а також приймалися положення про організаційну структуру губернських і обласних ветеринарних організацій.

Ключові слова: історія ветеринарної медицини, епізоотична ситуація, ветеринарна служба, тваринництво, надзвичайна комісія, ветеринарна справа.